

การควบคุมปัญหาด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชในสินค้าพืชผักผลไม้ส่งออก ไปยังสหภาพยุโรป ในเขต สวพ.5

ฉัตรมณี สังข์สุวรรณ^{1/} ระพีพรรณ ชั่งใจ^{1/} ปิยนันท์ พวงจันทร์^{1/} ทอม เตียะเพชร^{1/}

บทคัดย่อ

สถิติการแจ้งเตือนปัญหาด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชของสินค้าพืชผักผลไม้ที่ส่งออกไปยังสหภาพยุโรป ในเขต สวพ.5 และผลการทวนสอบย้อนกลับ ในช่วงปีงบประมาณ 2556 – 2558 พบว่า มีจำนวนการแจ้งเตือนรวมทั้งสิ้น จำนวน 63 61 และ 55 ครั้ง ตามลำดับ ปัญหาที่ได้รับการแจ้งเตือนมากที่สุดคือ แมลงศัตรูพืช สารเคมี เชื้อจุลินทรีย์ และการตรวจพบ GMOs ตามลำดับ ผลการทวนสอบ ปีงบประมาณ 2556 พบว่า ร้อยละ 30.2 ที่ได้รับการแจ้งเตือนเกิดจากข้อบกพร่องในแปลงเกษตรกร ร้อยละ 42.8 เกิดจากข้อบกพร่องของบริษัทผู้ผลิต และร้อยละ 27 เกิดจากความบกพร่องร่วมกันระหว่างเกษตรกรกับบริษัท ผู้ผลิต ปีงบประมาณ 2557 พบว่าร้อยละ 32.8 เกิดจากข้อบกพร่องในแปลงเกษตรกร ร้อยละ 47.5 เกิดจากข้อบกพร่องจากบริษัทผู้ผลิต และร้อยละ 19.7 เกิดจากความบกพร่องร่วมกันระหว่างเกษตรกรกับบริษัท ปีงบประมาณ 2558 พบว่า ร้อยละ 59.2 เกิดจากข้อบกพร่องในแปลงเกษตรกร ร้อยละ 31.5 เป็นข้อบกพร่องจากบริษัทผู้ผลิต และพบบกพร่องร่วมกันระหว่างเกษตรกรกับบริษัท ร้อยละ 9.3 สำหรับแปลงเกษตรกรที่พบข้อบกพร่อง สวพ. 5 ควบคุม กำกับ โดยทำหนังสือแจ้งให้เกษตรกรเสนอแนวทางแก้ไขปรับปรุงแหล่งผลิต ส่วนบริษัทผู้ผลิตที่พบข้อบกพร่อง สวพ.5 ได้แจ้งให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อเป็นข้อมูลควบคุมกำกับต่อไป

คำหลัก : สุขอนามัย สุขอนามัยพืช

^{1/} กลุ่มถ่ายทอดเทคโนโลยี สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 5

คำนำ

การแจ้งเตือนการตรวจพบสารเคมีตกค้าง เชื้อจุลินทรีย์ *Salmonella sp.* และ *E.coli* ปนเปื้อนเกินค่ามาตรฐาน การตรวจพบ GMOs และการตรวจพบแมลงศัตรูพืชในผักผลไม้สดส่งออก ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นในระบบควบคุมความปลอดภัยสินค้าพืชผักที่ส่งออกจากประเทศไทย ทำให้ประเทศคู่ค้า เช่น สหภาพยุโรปออกกฎระเบียบ และมาตรการที่เข้มงวด และมีแนวโน้มจะไม่นำเข้าสินค้าพืชผักบางชนิด หากไม่สามารถ กำกับ ควบคุมให้สินค้าส่งออกเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนด จากการรวบรวมสถิติการแจ้งเตือนปัญหาด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชของแหล่งผลิตพืชผักในเขต สวพ.5 ปีงบประมาณ 2556 - 2558 พบว่า ปัญหาที่ได้รับการตรวจพบมากที่สุดได้แก่แมลงศัตรูพืช สารเคมี เชื้อจุลินทรีย์ และ GMOs ตามลำดับ สำหรับแมลงศัตรูพืชที่ตรวจพบมากที่สุด ได้แก่ เพลี้ยไฟ แมลงหวี่ขาว เป็นต้น สารเคมีที่ถูกแจ้งเตือนหลายชนิดตรวจพบเกินค่ามาตรฐาน (MRL) ที่กำหนด บางชนิดเป็นสารเคมีที่ประเทศคู่ค้าไม่อนุญาตให้ใช้ ดังนั้น สำนักวิจัยและพัฒนาการ

เกษตรเขตที่ 5 ในฐานะเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ให้บริการ การตรวจรับรองแหล่งผลิตพืช อีกทั้งแปลงผลิตพืชผัก ผลไม้ส่งออกในหลายจังหวัดอยู่ในการกำกับ ดูแล ของ สวพ.5 กล่าวได้ว่าเป็นหน่วยงานต้นน้ำในระบบห่วงโซ่การผลิตที่ต้องควบคุมให้แปลงผลิตพืชผักผลไม้มีคุณภาพปลอดภัย ได้มาตรฐาน จึงดำเนินการโดยสร้างระบบทวนสอบย้อนกลับมาใช้เป็นเครื่องมือโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมปัญหาด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชในสินค้าพืชผักผลไม้ส่งออกให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของประเทศคู่ค้า เพื่อตามสอบหาสาเหตุข้อบกพร่อง รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์สินค้าพืชผักผลไม้ที่ส่งออกไปยังสหภาพยุโรป

วิธีการดำเนินงาน

- (1) กลุ่มถ่ายทอดเทคโนโลยี สวพ.5 รวบรวมข้อมูลการแจ้งเตือนปัญหาด้านสุขอนามัย (สารเคมี จุลินทรีย์ และ GMOs) จากกองพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าพืช (กมพ.) และข้อมูลการแจ้งเตือนปัญหาด้านสุขอนามัยพืช (แมลงศัตรูพืช) จากด่านตรวจพืชท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ
- (2) เจ้าหน้าที่กลุ่มถ่ายทอดเทคโนโลยี สวพ.5 ตรวจสอบเอกสารและรายละเอียด ชื่อเกษตรกร รหัสแปลงเกษตรกร เลขที่รหัสรับรองแหล่งผลิตที่ได้รับการแจ้งเตือน โดยตรวจสอบกับฐานข้อมูล ดำเนินการแยกและส่งเอกสารไปยังศูนย์ ฯ เครือข่าย ที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยตรวจ เพื่อทวนสอบย้อนกลับแหล่งผลิต GAP พืช
- (3) ผู้ตรวจประเมินจากหน่วยตรวจ ดำเนินการตรวจสอบเอกสาร วางแผน และดำเนินการทวนสอบย้อนกลับแหล่งผลิตพืช โดยกระบวนการทวนสอบประกอบด้วย การสัมภาษณ์ การตรวจเอกสาร/ บันทึก การตรวจพินิจ/ การสังเกตกิจกรรม และสถานะของพื้นที่ที่ตรวจ และอาจมีการสุ่มตัวอย่าง ดิน น้ำ หรือพืช ในกรณีสงสัยว่าเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาการแจ้งเตือน บันทึกสิ่งที่พบจากการทวนสอบในแบบบันทึกการทวนสอบ
- (4) ผู้ตรวจประเมินจากหน่วยตรวจ ส่งผลการทวนสอบเสนอต่อคณะกรรมการรับรองมาตรฐานการผลิตพืช สวพ.5 เพื่อพิจารณาตัดสินผลการทวนสอบ
- (5) คณะกรรมการรับรองมาตรฐานการผลิตพืช สวพ.5 พิจารณาตัดสินผลการทวนสอบ
- (6) แจ้งผลการตัดสินให้เกษตรกรและหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการ

ผลการดำเนินงาน

ตารางที่ 1 ปริมาณและสาเหตุการแจ้งเตือนการตรวจพบปัญหาด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชในสินค้าผักผลไม้ส่งออก ปีงบประมาณ 2556 – 2558 ของ สวพ.5

ปีงบประมาณ	ปริมาณและสาเหตุการแจ้งเตือนด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช									
	สารเคมี		เชื้อจุลินทรีย์		GMOs		แมลงศัตรูพืช		รวม	
	จำนวน (ครั้ง)	ร้อยละ	จำนวน (ครั้ง)	ร้อยละ	จำนวน (ครั้ง)	ร้อยละ	จำนวน (ครั้ง)	ร้อยละ	จำนวน (ครั้ง)	ร้อยละ
2556	21	33.3	11	17.46	1	1.59	30	47.62	63	100

2557	24	39.3	4	6.56	1	1.64	32	52.46	61	100
2558	9	16.36	2	3.63	2	3.63	42	76.36	55	100

(ข้อมูล ณ ต.ค. 2555 – ก.ค. 2558)

ตารางที่ 2 ผลการทวนสอบย้อนกลับกรณีแจ้งเตือนการตรวจพบปัญหาด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช
ปีงบประมาณ 2556 – 2558 ของ สวพ. 5

สาเหตุข้อบกพร่อง	ปีงบประมาณ 2556		ปีงบประมาณ 2557		ปีงบประมาณ 2558	
	ครั้ง	ร้อยละ	ครั้ง	ร้อยละ	ครั้ง	ร้อยละ
เกษตรกร	19	30.2	20	32.8	32	59.2
บริษัท	27	42.8	29	47.5	17	31.5
เกษตรกรและบริษัท	17	27.0	12	19.7	5	9.3
รวม	63	100	61	100	54	100

(ข้อมูล ณ ต.ค. 2555 – ก.ค. 2558)

ตารางที่ 3 ผลการควบคุม กำกับ แหล่งผลิต GAP พืช ที่ถูกแจ้งเตือนและพบข้อบกพร่อง จำแนกตามสาเหตุ
การแจ้งเตือน ปีงบประมาณ 2556 – 2558 ของ สวพ.5

วิธีการควบคุม กำกับแหล่งผลิตพืช ที่พบข้อบกพร่อง	ปีงบประมาณ 2556			ปีงบประมาณ 2557			ปีงบประมาณ 2558			รวมทั้งสิ้น (ราย)
	แมลง	สาร	เชื้อ	แมลง	สาร	เชื้อ	แมลง	สาร	เชื้อ	
แจ้งเกษตรกรเสนอ แนวทางแก้ไข ปรับปรุงแหล่งผลิต	10	6	2	12	5	2	17	4	1	59
พักใช้ใบรับรอง แหล่งผลิต GAP พืช	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2
เพิกถอนใบรับรอง แหล่งผลิต GAP พืช	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1

รวม	10	7	2	13	5	2	17	5	1	62
-----	----	---	---	----	---	---	----	---	---	----

(ข้อมูล ณ ต.ค. 2555 – ก.ค. 2558)

การนำไปใช้ประโยชน์

1. ใช้ควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ผักผลไม้ด้านความปลอดภัยอาหารให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของประเทศคู่ค้า
2. สร้างความเชื่อมั่นในระบบการควบคุมด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชจากแหล่งผลิตภายใต้กำกับดูแล ของ สวพ.5 ยกระดับสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับของประเทศคู่ค้า
3. ใช้เป็นข้อมูลสำหรับหน่วยตรวจประเมิน ในการวางแผนการตรวจติดตาม การเฝ้าระวัง สินค้าพืชผักผลไม้ส่งออกให้เป็นไปตามมาตรฐาน